

U J K Ö N Y V E K

Emlékkönyv Kodály Zoltán hatvanadik születésnapjára. Szerkesztette: *Gunda Béla*. Kiadja a Magyar Néprajzi Társaság. 369 lap 8°. Budapest, 1943.

A könyvesboltok kirakatában izléses kiállítású vaskos könyv hirdeti, hogy a tudományos világ is részt vett *Kodály Zoltán* ünneplésében: Emlékkönyvet adott ki hatvanadik születésnapjára. A *Kodály Emlékkönyv*, melyhez *Szinyei Merse* Jenő írt előszót, harminchat tanulmányból és *Kodály* irodalmi munkásságának bibliografikus ismertetéséből áll. Az egyes tanulmányok szerzői nemcsak a hazai zenefolklore és tárgyi néprajz jeles képviselői, hanem tekintélyes, részben külföldi tudósok: Tokiótól Glasgowntól Stockholmtól Szófiáig a legtöbb kultúrnemzet érdemes zenefolkloristái. Amilyen gazdag és színes a szerzők nemzeti hovatartozósága, éppen olyan gazdag és sokrétű a munkásságuktól felölelt vizsgálódási terület is. A cikkek közül kiemeljük a következőket: *Werner Danckert*: A félhangnégküli pentatónia eredete, *Henry George Farmer*: Zenei kölcsönhatások Kelet- és Középázsia között, *Zožidar Širola*: Horvát népi hangszerek, *Raina Kacarova-Kukudova*: Három bolgár nemzedék népdal énekesnői, *Constantin Brailoiu*: A román népzene, *Marius Schneider*: Egyiptomi parasztdalok, *Szabolcsi Bence*: A primitív dallamosság, stb., stb. Nincs szándékunkban sem is lehetne a cikkek egyenkénti ismertetésébe kezdeni, — a szaklapok nyilván megteszik ezt; mi itt, azonkívül, hogy a könyvre felhívjuk a figyelmet, a szerkesztés jelentőségére kívánunk néhány szóban rátérni. Egy emlékkönyv létrejöttének komponensei közül

az egyik legfontosabb talán az ünnepezt munkásságának ismerete, tisztelete és hatása, de legalább ugyanolyan mértékben a szerkesztő hozzáértése, aki ennek az ismeretnek, tiszteletnek és hatásnak megfelelő tudományos formát tud adni. A széleskörű ismereteken, kapcsolatokon kívül, azokon felül, nem lehet eléggé hangoztatni a szerkesztői munka önzetlenségét, mely egy ilyen természetű munkánál, hol a szerkesztő sem erkölcsi, sem anyagi előnyökben nem részesül, elsőrangú tényező. Normális időkben a recensor ezekért mond köszönetet a szerkesztőnek, — 1943-ban, egy világháború közepén azonban, külön hangsúlyoznia kell azt a tiszteletreméltó energiát, mely a szerte-húzó világ, szerteélő tudósait össze tudta hozni egy népek és határok fölötti kapcsolatba. Az emberi kultúrák megismerésével foglalkozó néprajztudomány külön öröme, hogy a háború teljében, a népi műveltség pusztulása idejében éppen egyik legelhivatottabb képviselője segítségével tehetett bizonyosságot a külső megjelenésében változtatható, de lényegében elpusztíthatatlan, mindenek fölött élő kultúráról.

FÉL EDIT

Germanisztikai dolgozatok. A szegedi egyetem Germanisztikai Intézetének kiadványsorozata tíz éves multra tekint vissza. Az első füzetek megjelenése még abba az időbe esik, amikor a kolozsvári Ferencz József-Tudományegyetemnek adott Szeged vendégszerető hajlékot. Azóta Szeged életének már egészen külön szint és jelentőséget ad az újonnan megalapított Horthy Miklós-egyetem, amely minden ízé-

ben, belső és külső életének minden megnyilvánulásában nagy Névadójának és a Szegedi Gondolat nemzeti eszményének szolgálatában áll.

És talán éppen a germanisztikai dolgozatoknak lehet ezen a téren különös hivatásuk, egyetemes szempontból is értékes tennivalójuk. Mert hiszen ezek a dolgozatok részben, vagy legalább hosszabb lélekzetű tartalmi ismertetésekben német nyelven is megismétlik a magyarul írt tanulmány főbb tudományos eredményeit. Ezt a Nemzeti Múzeum állami kiadványsorozataiban is meg szokták tenni, mert hiszen éppen ez a körülmény teszi lehetővé, hogy külföldön tudomást szerezzenek a mi tudományos intézeteink működéséről.

Schmidt Henrik dr. professzor, aki jelenleg Magyarországon a germanista irodalom- és nyelvtörténészek nesztora, különösen nagy gondot fordít a délvidéki falu- és magyarságkutatás keretében a néprajzi adatgyűjtésre, minthogy a magyar nép és a magyarországi németajkú lakosság élete éppen néprajzi téren mutat fel több érintkezési pontot. Már a germanisztikai dolgozatok sorozatában magyar szempontból is jelentős volt *Lux Gyulának* a *Modern nyelvoktatásról* (1933) szóló tanulmánya. *Veszélka László* a soproni városi kancelláriának német kapcsolatait kutatta (1934). *Fél Edit* pedig a pestmegyei Harta község néprajzával (1935) nyitotta meg azoknak a dolgozatoknak sorát, amelyek a külföldet is különös képen érdekelhetik, mert hiszen azt igazolják, hogy a magyarországi németiség sok tekintetben megtartotta eredeti nemzetiségi vonásait, hogy tehát a magyarság távolról sem volt oly kevésbé

konciliáns az itt élő nemzetiségekkel szemben, mint azt annakidején trianoni ellenfeleink a világ közvéleményével elhitetni szerették volna. De meg másrészt azt is igazolják ezek az első pillanatra csupán tudományos dolgozatoknak látszó írások, hogy a magyarság kultúréletének az itt élő németajkú lakossággal annyira mélyen gyökerező kapcsolatai vannak, hogy szinte nem is különíthető el a magyarországi német nemzetiségi néprajz a magyartól. Igen szépen megfigyelhető ez *Varga Anna* dolgozatán (*Két szomszéd falu*, 1940), aki sok vonatkozásban értékes adatokkal támasztja alá a fentebb mondottakat. Két falunak, Kölesdnek és Kistormásnak néprajzát, házáat, berendezését, ruházatát, gazdasági nyelvkincsét, ünnepi szokásait stb. hasonlítja össze; a kölesdi magyar asszony és a kistormási német asszonynak magyar díszítésű ködmönét képekben is bemutatva jól érzékelteti az e területen is fennálló népi kapcsolatokat.

Ha a tisztán nyelvészeti dolgozatokat mellőzzük, — ilyen pl. *Schummer Eszter* (*Rezsőháza településtörténete és nyelvjárása*, 1937) és *Dugonics Ferenc* (*Himesháza fuldai település nyelvjárásának hangtana*, 1938). településtörténeti tanulmánya — különösen az olyan dolgozatoknak tulajdoníthatunk szélesebbkörű jelentőséget, melyeket *Kusztér M. Lygiának* és *Vargha Károlynak* köszönhetünk. Az előbbi *Fekedbaranyai község*-ben végzett néprajzi megfigyeléseit foglalja össze egy tekintélyes kötetben (1939), az utóbbi pedig „*A délkeleti Zselic*” tájféldrajzára, településtörténetére és magyar-német népzenei elemeire vonatkozólag közöl igen alaposan átgondolt ada-

tokat (v. ö. a Csurgói Könyvtár XVII. kötetében, 1941). Vargha Károly nagyarányú néprajzi tanulmányokat folytatott Berlinben. Tanulmányában, — melyhez Schmidt Henrik alapvető fontosságú előszót írt, — az érdekes tájrajz és településtörténeti adatközlés után rátér a zselici magyar és német lakosság énekkincsének részletes tárgyalására. Bartók és Kodály népzenei kutatásának adataiból kiindulva megállapítja, hogy vannak magyar dalok, amelyek vagy a német; vagy az általános európai népzene közös tárházából kerültek a magyar nép ajkára. Viszont, — és ez talán még érdekesebb! — vannak olyan magyarországi német népdalok, amelyek magyar daloknak hasonmásai, vagy magyar dallamok továbbképzései. Vargha igen érdekes összeállítást is közöl arról, milyen magyar egyházi népénekek találhatók meg a német egyházi dalkultúra keretein belül is. Bár itt csak épen felsorolja a neki rendelkezésre álló adatokat, azért tanulmánya így is gondolatkelető, további kutatásokra serkentő.

A germanisztikai dolgozatok egy másik csoportja irodalomtörténeti vonatkozású. *Vozáry Katalin* a középkori német misztikáról és annak egyik legkiválóbb képviselőjéről, Magdeburgi Mechtildről értekezik (1937). Amit Mechtild írásai alapján a misztikus istenlélményről, az eksztázisról akár filozófiai, akár teológiai, vagy pszichológiai szempontból ír, az a németországi irodalomtörténész előtt is jelentős lépéssel viszi előbbre ezt a nem pusztán német irodalmi kérdést. *Cserés Miklós* *A német impresszionista dráma* típusait rajzolja meg (1939) Gerhart Hauptmann „Michael Kramer”-ja, Johannes Schlaf „Gertrud”-ja,

Max Dauthendey „Spielereien einer Kaiserin” c. darabja, Arthur Schnitzler „Anatol”-ja, továbbá Hugo von Hofmannsthal „Der Tor und der Tod” című misztériumjátéka, végül Frank Wedekind „Erdgeist”-je és „Pandorá”-ja alapján. Igen értékes *Kovács János*nak *Kolbenheyer eszmevilágáról* szóló tanulmánya (1940) is. A jelenkori német költők egyik legnagyobbjáról nemcsak érdekes életrajzi adatokat közöl, hanem Kolbenheyernek mint ábrázoló művészek és modern gondolkodónak világnézetét, modern filozófiai elgondolásait, ezeknek az ő költői műveiben való megnyilvánulásait is vizsgálja a család, a nép, a küzdő ember és az élet legfőbb céljának szempontjából tekintve.

Mindent egybevetve megállapítható, hogy a „Germanisztikai füzetek” c. kiadványsorozat elmúlt tíz éve sok értékes, fiatal tudományos képpességet hozott a felszínre és a magyar tudományos kutatásnak külföld felé is elismerést szerzett.

KOZÁKY ISTVÁN

Nagyfalusy Lajos S. J.: A karnapornaki apátság története, I.—II. kötet. (Kiadványok Jézus Társasága Magyarországi Történetéhez, 6.—7. sz.), Kalocsa, 1941—1942.

Elgondolkozva olvassuk a karnapornaki apátság történetének két kötetét. A szerencsésebb nyugaton nem egyszer ma is ugyanabban az istenházában éneklik a szerzetesek a „laus divina”-t, melybe egykoron, századokkal ezelőtt alapító ősük vonultak be s aki egy-egy apátság történetét meg akarja írni, annak talán évszázados folyamatosságban vezetett monostori krónikák, annalesek, chartulariumok, szorgos szerzetesi kezektől írt ősrégi kódexek tájrák fel tit-